

مدیریت ورزشی _ مهر و آبان ۱۳۹۴
دوره ۷، شماره ۴، ص: ۶۲۱-۶۳۵
تاریخ دریافت: ۱۷ / ۱۰ / ۹۲
تاریخ پذیرش: ۲۳ / ۰۱ / ۹۳

بررسی مشکلات استعدادیابی فوتبال

سجاد دوستداری^۱ - فریده اشرف گنجوی^۲ - بهزاد سهیلی^{۳*}

۱. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران، ۲. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران، ۳. دانشجوی دکتری مدیریت، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی مشکلات استعدادیابی در رشته فوتبال است. کلیه مربیان تیم‌های پایه فوتبال لیگ آسیاویژن استان تهران در رده‌های نوجوانان، جوانان و امید جامعه آماری پژوهش را تشکیل دادند. نمونه آماری با استفاده از جدول مورگان ۴۲ نفر انتخاب شد. به دلیل نبود پرسشنامه استاندارد در این زمینه، محقق با استفاده از نظر استادان تربیت بدنی و علوم ورزشی و مربیان رده‌های پایه تیم ملی فوتبال، پرسشنامه‌ای به صورت مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت طراحی کرد، اعتبار صوری و محتوایی پرسشنامه را استادان تربیت بدنی و مربیان فوتبال تأیید کردند و ضریب پایایی آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ۸۶ صدم به دست آمد. پس از دریافت اطلاعات از آزمودنی‌ها، با استفاده از نرم‌افزارهای Excel و Spss از طریق آمار توصیفی و آمار استنباطی (آزمون فریدمن) اطلاعات به منظور بررسی مشکلات استعدادیابی فوتبال تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که مهم‌ترین مشکلات استعدادیابی در فوتبال به ترتیب عبارتند از: کمبود امکانات مالی و مادی برای استعدادیابی فوتبال، نبود کمیته‌های تخصصی استعدادیابی در باشگاه‌ها، نداشتن برنامه اصولی برای استعدادیابی فوتبال، آشنا نبودن با روش‌های علمی استعدادیابی، و تربیت نکردن افراد متخصص در امر استعدادیابی توسط سازمان‌های مربوط.

واژه‌های کلیدی

استعدادیابی، استعدادیابی فوتبال، پرورش استعدادها، کشف استعدادها، مشکلات استعدادیابی.

مقدمه

عملکرد برتر بازیکنان فوتبال در سطوح حرفه‌ای تنها با کشف استعداد و رشد و توسعه توانایی‌های بالقوه بازیکنان در سنین پایه به تکامل می‌رسد. در حقیقت کشف بازیکنان در فوتبال مرحله اول فرایند پرورش است. این فرایند با رشد مهارت‌های ذاتی و اکتسابی بازیکنان در آکادمی‌ها ادامه یافته و با حرفه‌ای شدن بازیکنان در باشگاه‌ها تکامل می‌یابد که بسیار حائز اهمیت است. از این رو بازیکنی که بتواند مربیان و مدیران را قانع کند که یک استعداد است، باید در محیط یادگیری مناسب برای شکوفایی توانایی‌های خود قرار گیرد (۲۵).

استعدادیابی موضوعی پیچیده اما مهم در ورزش رقابتی است، به خصوص در ورزش‌هایی مانند فوتبال که توانایی شناسایی استعداد، معنای تجاری برای بازیکنان و باشگاه‌ها دارد (۲۴). توسعه روزافزون و صنعتی شدن فوتبال و توجه بسیار به جنبه‌های اقتصادی آن و علاقه فراوان نوجوانان و جوانان برای پیوستن به جمع بازیکنان حرفه‌ای فوتبال، دست‌اندرکاران، مدیران و مربیان مدارس و باشگاه‌های فوتبال را بر آن داشته تا با استعدادیابی از بین داوطلبان از هدر رفتن پول، سرمایه و وقت خود و داوطلبان جلوگیری کنند (۱۷).

پیش از شناسایی ورزشکاران نخبه، استعدادهای برتر باید کشف شوند و در مسیر تبدیل شدن به ورزشکار نخبه قرار گیرند؛ بی‌شک بی‌توجهی به این فرایند، مسیر ایجاد یک ورزشکار نخبه را دچار اختلال خواهد کرد. از آنجا که استعدادهای محدودی اختصاصی‌اند، فردی ممکن است برای فعالیت خاص، مستعد و برای فعالیت دیگر کم‌استعداد باشد. دامنه استعداد در برخی افراد گسترده و در عده‌ای دیگر محدود است. گروهی ممکن است فقط در یک رشته ورزشی مستعد باشند، در حالی که گروهی دیگر در چند رشته ورزشی استعداد داشته باشند (۱۲). با توجه به تمایز بین استعدادیابی و پرورش استعدادهای، می‌توان گفت که استعدادیابی گام اول برای پرورش استعدادهاست (۲۳).

بسیاری از باشگاه‌ها بازیکنان مستعد را در سنین نسبتاً کم ثبت‌نام می‌کنند و تحت برنامه‌های تخصصی قرار می‌دهند تا توانایی‌های آنان را تکمیل کنند. بنابراین انتخاب، رشد و راهنمایی حرفه‌ای بازیکنان جوان در صدر اولویت‌های بسیاری از باشگاه‌های درجه اول قرار گرفته است تا بتوانند مقام، وضعیت تجاری و ورزشی‌شان را حفظ کنند (۲۳).

در مورد استعدادیابی ورزشی، سن همیشه عامل مهمی بوده است. بدیهی است در صورت بی‌توجهی به سن برای شروع و پرداختن به ورزش، فرایند استعدادیابی در صورت لحاظ کلیه جوانب، کامل نخواهد

بود و نتیجه مناسب کسب نخواهد شد. توجه به سن، تخصص‌گرایی و رسیدن به اوج عملکرد، از عوامل بسیار مهم در فرایند استعدادیابی علمی و صحیح محسوب می‌شود.

آگاهی از سن شروع تمرینات عمومی و اختصاصی در فرایند استعدادیابی از اهمیت خاصی برخوردار است. به‌طور تعجب‌انگیز، ماه‌های تولد قهرمانان رشته‌های مختلف بررسی و مشخص شده است افرادی که در ماه‌های پیش از شروع فصل مسابقه به دنیا آمده‌اند، بیشتر به سطوح قهرمانی راه یافته‌اند؛ این افراد در سالی که برای رشته ورزشی خاص انتخاب شده‌اند ۸ تا ۱۲ ماه فرصت بیشتری برای کسب تجربه و مهارت در مقایسه با دیگران داشته‌اند. برای مثال در بلژیک فدراسیون فوتبال ماه انتخاب استعدادها را اول ژانویه قرار داده است (۱۳).

در حال حاضر استعدادیابی در بیشتر کشورها برای مربیان به مفهوم استفاده از آزمون ساده میدانی قابل اجراست (۲۳)، مشکل اساسی این است که نظام انعطاف‌ناپذیر آموزش و پرورش در بیشتر کشورها نمی‌تواند استعدادها را بالقوه حتی در صورت شناسایی پرورش دهد (۱۵). امروزه علاوه بر روش‌های متعددی که بسیاری از کشورهای صاحب‌نام ورزش برای کسب موفقیت در عرصه‌های ورزش استفاده می‌کنند، استعدادیابی به‌عنوان یک روش علمی، متداول، بدون زیان، قانونمند، مؤثر، با داشتن جنبه‌های مثبت دیگر برای هدایت نوجوانان به سمت ورزش قهرمانی مورد قبول همگان است (۳).

در ایران پرورش قهرمانان و کسب مدال حداقل در حد یک آرزو مطرح است و تلاش‌هایی برای تحقق شکل صحیحی از آن لازم و ضروری به‌نظر می‌رسد. با این حال باید اذعان کرد که تا تنظیم یک برنامه ملی و هدفمند برای قهرمان‌پروری، مسیر دشواری در پیش است و شاید بتوان مسئله استعدادیابی و پرورش استعدادها را یکی از گام‌های بنیادین و اولیه در خصوص تدوین برنامه ملی قهرمان‌پروری به حساب آورد (۹).

هدف اتحادیه فوتبال آلمان این است که تعداد بیشتری از جوانان با استعداد را برای ورود به لیگ حرفه‌ای تربیت کند، اما با ایجاد لیگ سراسری در آلمان مخالف است؛ زیرا به باور آنان نباید بر جوانان فشار زیاد از حد وارد کرد، و نیز این ترس وجود دارد که جوانان از نظر شخصیتی و تکامل شغلی و تحصیلی دچار اختلال شوند (۱۰).

در روش پرورش گلخانه‌ای استعدادها و ورزش، فدراسیون‌ها، به باغبانانی می‌مانند که با کنترل، تمام مایحتاج گیاه مورد نظر، آن را به رشد دلخواه می‌رسانند. مشکلات و ضعف‌های فراوان باشگاه‌های ورزشی ایران درباره کشف استعدادها و تربیت و پرورش آنها برای حضور قوی و مؤثر در مسابقه‌های ملی

و بین‌المللی، در چند سال گذشته بسیاری از فدراسیون‌های ورزشی را وادار کرده تا به‌جای باشگاه‌داری و تشکیل لیگ‌های منظم و برنامه‌ریزی‌شده، به پرورش گلخانه‌ای ورزشکاران روی آورند. در این فرایند فدراسیون‌ها به‌جای اتکا به باشگاه‌های سرشناس و پرسابقه، با برگزاری مسابقه‌های متعدد، اقدام به کشف چهره‌ها و استعدادها و ورزشی و پرورش و نگهداری از آنها می‌کنند، تا از این راه بتوانند با تشکیل تیم ملی قدرتمند، به افتخارات بین‌المللی دست یابند. در ایران بزرگ‌ترین معضل پرورش گلخانه‌ای ورزشکاران آن است که پس از کشف و درخشش ستاره‌های ورزشی و نواغ، این فرایند تعطیل می‌شود و مدیران به داشته‌های خود اکتفا می‌کنند. با آنکه چنین سیستمی نیازمند حمایت مدیران عالی‌رتبه و استمرار جریان کشف و تربیت استعدادهاست،

به‌طور معمول در ایران به‌دلیل سلیقه‌ای بودن نوع مدیریت مدیران عالی دولتی این استمرار دائمی و همیشگی نیست. با آنکه تمرکز بر سیستم‌های گلخانه‌ای در ورزش موجب می‌شود تا فدراسیون‌های مربوطه از اهداف اصلی خود که برگزاری منظم و قدرتمند لیگ‌های ورزشی است، غافل بمانند و باشگاه‌ها به‌جای اتکا به داشته‌های خود و تحویل ستاره‌ها و نواغ ورزشی به تیم‌های ملی، خودشان وابسته به ستاره‌هایی می‌شوند که فدراسیون آنها را کشف و تربیت کرده است و این جریان معکوس موجب درخشش‌های ناگهانی و موفقیت‌های موقتی می‌شود (۱۱).

توجه و اهمیت به مربیگری خوب در فرانسه به‌حدی است که تسهیلات و امکانات آموزشی ویژه‌ای برای یافتن و رشد مربیان حرفه‌ای در پاریس در نظر گرفته شده است، علاوه بر این مربیان توسط روان‌شناسان ارزیابی می‌شوند تا اطمینان حاصل شود که از مهارت‌های ارتباطی خوب، فکر و ذهن باز، توانایی تمرکز و توجه به جنبه‌های مثبت بازی بازیکنان، داشتن تعهد نسبت به بازیکنان، شخصیت فوق‌العاده و بی‌نظیر، شور و علاقه خاص و حقیقی و همچنین دانش و اطلاعات گسترده برخوردارند (۲۲).

فرایند شناسایی فوتبالیست‌های مستعد را نمی‌توان امری واضح و آسان تلقی کرد، زیرا در ورزش‌های تیمی مانند فوتبال متغیرهای متعددی در استعدادیابی ورزشکاران نابالغ وجود دارد. با وجود مشکلات موجود در پیش‌بینی موفقیت‌های درازمدت ورزشکاران جوان، برنامه‌های استعدادیابی در حال حاضر در سطح جهان در حال گسترش هستند، بنابراین تهیه و تدارک مشاهدات علمی در زمینه استعداد ورزشکاران جوان حائز اهمیت است (۲۰).

جاج (۱۹۹۰) در پژوهشی با عنوان «مشکلات استعدادیابی ورزشکاران جوان و توسعه استعدادها» بیان می‌کند که مناسب‌ترین روش برای کسب اطمینان از اینکه یک برنامه استعدادیابی حداکثر بچه‌ها را پوشش دهد، برقراری رابطه و همکاری نزدیک با مدارس است (۱۶). وجود مشکلات بر سر راه استعدادیابی در کشور بر کسی پوشیده نیست، اما سؤال این است که مهم‌ترین مشکلات استعدادیابی فوتبال چیست؟ محقق در این پژوهش درصدد است که مهم‌ترین مشکلاتی را که در فرایند استعدادهای فوتبال وجود دارد مشخص کرده و مسئولان ورزش کشور را از وجود آنها آگاه کند تا در رفع این مشکلات بکوشند.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نوع تحقیقات توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف کاربردی و از نظر موقعیت میدانی است. هدف پژوهش حاضر شناسایی مشکلات استعدادیابی در رشته فوتبال است. کلیه مربیان تیم‌های پایه فوتبال لیگ آسیاویژن استان تهران در رده‌های نوجوانان، جوانان و امید جامعه آماری این پژوهش هستند. نمونه آماری با استفاده از جدول مورگان ۴۲ نفر انتخاب شد. به این منظور، به دلیل نبودن پرسشنامه استاندارد در این زمینه، محقق با استفاده از نظرهای استادان تربیت بدنی و علوم ورزشی و مربیان رده‌های پایه تیم ملی فوتبال، پرسشنامه‌ای شامل دو قسمت: قسمت اول مربوط به ویژگی‌های شخصی نمونه آماری پژوهش دربرگیرنده شش سؤال به صورت باز و بسته، و قسمت دوم مربوط به بررسی مشکلات استعدادیابی فوتبال شامل شانزده سؤال به صورت مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت، طراحی کرد. اعتبار صوری و محتوایی پرسشنامه توسط استادان تربیت بدنی و مربیان فوتبال به اثبات رسید و ضریب پایایی آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ۸۶ صدم به دست آمد. برای جمع‌آوری اطلاعات، محقق با حضور در محل برگزاری مسابقات لیگ فوتبال آسیاویژن استان تهران، مراجعه به دفتر باشگاه‌ها و آکادمی‌های فوتبال، بعد از توضیح کامل درباره پرسشنامه، آن را در بین مربیان توزیع کرد و پس از یک هفته پرسشنامه‌ها را جمع‌آوری کرد. پس از دریافت اطلاعات از آزمودنی‌ها، با استفاده از نرم‌افزارهای Excel و Spss از طریق آمار توصیفی، میانگین، انحراف استاندارد، جدول و نمودار و آمار استنباطی آزمون "فریدمن" به تجزیه و تحلیل اطلاعات به منظور شناسایی مشکلات استعدادیابی فوتبال پرداخته شد.

یافته‌های پژوهش

براساس یافته‌های توصیفی پژوهش، ۴۲/۵ درصد مربیان فاقد تحصیلات آکادمیک، و ۵۷/۵ دارای تحصیلات آکادمیک هستند. در زمینه مدرک مربیگری، کمترین مدرک، مربوط به مدرک مربیگری بین‌المللی FIFA (مربیگری حرفه‌ای) با صفر درصد و بیشترین مدرک، مربوط به مدرک مربیگری B کنفدراسیون فوتبال آسیا (AFC)^۱، با ۴۲/۵ درصد است. میانگین سنی و سابقه مربیگری مربیان در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. میانگین سنی و سابقه مربیگری مربیان

متغیر	حداکثر	حداقل	میانگین	انحراف استاندارد
سن	۵۶	۲۲	۳۷	۹/۴
سابقه	۳۰	۲	۱۱/۷	۷/۱۳

براساس یافته‌های توصیفی پژوهش، ۷۰ درصد اظهار داشتند که در کشور الگوی مشخصی برای استعدادیابی فوتبال وجود ندارد، در صورتی که ۹۲/۵ درصد اظهار کردند که داشتن الگو برای استعدادیابی در فوتبال ضروری است.

۵۷/۵ درصد مربیان با روش‌های علمی استعدادیابی فوتبال آشنایی ندارند، و فقط ۵ درصد مربیان با توجه به روش‌های علمی استعدادیابی بازیکنان خود را انتخاب می‌کنند، در حالی که ۴۵ درصد مربیان اظهار کردند که روش علمی استعدادیابی بهترین روش برای استعدادیابی در فوتبال است، و ۷۰ درصد مربیان با آزمون بازیکنان خود را انتخاب می‌کنند.

۶۰ درصد مربیان آموزش و پرورش را مسئول اصلی استعدادیابی، و ۵۲/۵ درصد معلمان ورزش را مناسب‌ترین گروه برای استعدادیابی در فوتبال معرفی کرده‌اند.

نمونه پژوهشی حاضر باشگاه‌ها و آموزش و پرورش را به‌طور مساوی مسئول پرورش استعدادها می‌دانند، در صورتی که ۵۷/۵ درصد باشگاه‌ها را مسئول فعلی پرورش استعدادها معرفی کرده‌اند.

1 . The Asian Football Confederation

برای مشخص کردن بهترین دامنه سنی برای شناسایی استعدادهاى فوتبال، از آزمون خى دو استفاده شده است.

جدول ۲. فراوانى مربوط به شناسايى بهترين دامنه سنى براى شناسايى افراد مستعد فوتبال

دامنه سنى	درصد	فراوانى مشاهده شده	فراوانى مورد انتظار	باقیماندهها
بين ۸-۱۰ سال	۵۷/۵	۲۳	۱۳/۳	۹/۷
بين ۱۰-۱۲ سال	۲۷/۵	۱۱	۱۳/۳	-۲/۳
بين ۱۲-۱۴ سال	۱۵/۰	۶	۱۳/۳	-۷/۳
کل	۱۰۰/۰	۴۰		

جدول ۳. آزمون خى دو مربوط به شناسايى بهترين دامنه سنى براى شناسايى افراد مستعد فوتبال

آزمون کای اسکوتر	درجه آزادى	سطح معنادارى
۱۱/۴۵	۲	۰/۰۰۳

با توجه به مقدار خى دو محاسبه شده در سطح معنادارى ۵ صدم، مى توان نتیجه گرفت که بين فراوانى مشاهده شده و فراوانى مورد انتظار تفاوت معنادارى وجود دارد، و دامنه سنى ۸ تا ۱۰ سال بهترین دامنه سنى برای استعدادیابی در فوتبال است.

برای مشخص کردن نهادى که باید نقش اساسى در استعدادیابى فوتبال داشته باشد، از آزمون خى دو استفاده شد.

جدول ۴. فراوانى مربوط به شناسايى نقش آموزش و پرورش در استعدادیابى بازیکنان فوتبال

ارگانها	درصد	فراوانى مشاهده شده	فراوانى مورد انتظار	باقیماندهها
فدراسيون فوتبال	۲۰/۰	۸	۱۰/۰	-۲/۰
آموزش و پرورش	۶۰/۰	۲۴	۱۰/۰	۱۴/۰
وزارت ورزش و جوانان	۱۰/۰	۴	۱۰/۰	-۶/۰
باشگاهها	۱/۰	۴	۱۰/۰	-۶/۰
کل	۱۰۰/۰	۴۰		

جدول ۵. آزمون خى دو مربوط به شناسايى نقش آموزش و پرورش در استعدادیابى بازیکنان فوتبال

آزمون کای اسکوتر	درجه آزادى	سطح معنادارى
۲۷/۲۰	۳	۰/۰۵

با توجه به مقدار خی دو محاسبه شده در سطح معناداری ۵ صدم، می توان نتیجه گرفت که بین فراوانی مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار تفاوت معناداری وجود دارد، و آموزش و پرورش باید نقش اساسی در استعدادیابی فوتبال داشته باشد.

همان طور که در جدول های ۶ و ۷ ملاحظه می شود، نتایج آزمون فریدمن نشان می دهد که ضریب آزمون فریدمن (۵۶/۷۷) در سطح آلفای ۵ صدم معنادار است، به عبارتی بین مشکلات استعدادیابی فوتبال تفاوت معناداری مشاهده می شود. با توجه به میانگین رتبه ای مشکلات مطرح شده می توان گفت که مهم ترین مشکلات استعدادیابی فوتبال به ترتیب عبارت است از: کمبود امکانات مالی و مادی، نبود کمیته های تخصصی استعدادیابی در باشگاه ها، نداشتن برنامه و اصولی برای استعدادیابی، آشنا نبودن با روش های استعدادیابی، عدم تربیت افراد متخصص در امر استعدادیابی فوتبال، تخصیص منابع مالی محدود برای استعدادیابی توسط سازمان های مربوطه، همسو نبودن برنامه های استعدادیابی سازمان های ورزشی، نبود الگوی استعدادیابی فوتبال در ایران، مشخص نبودن ارگان هایی که وظیفه اصلی استعدادیابی ورزشی را در کشور بر عهده دارند، عدم هماهنگی لازم بین سازمان های ورزشی، کمبود آگاهی از صرفه اقتصادی استعدادیابی، آگاهی نداشتن از محاسن استعدادیابی، نبود الگوهای جهان شمول استعدادیابی در جهان و عدم همکاری خانواده ها.

جدول ۶. میانگین رتبه ای مربوط به مشکلات استعدادیابی فوتبال

میانگین رتبه ای	اولویت بندی مشکلات استعدادیابی فوتبال
۹/۰۵	استفاده نکردن از افراد متخصص
۹/۷۹	آشنا نبودن با روش های استعدادیابی
۱۰/۵۳	کمبود امکانات مالی و مادی
۷/۵۸	کمبود آگاهی از صرفه اقتصادی استعدادیابی در ورزش
۱۰	نداشتن برنامه و اصولی برای استعدادیابی
۹/۰۵	همسو نبودن برنامه های استعدادیابی سازمان های ورزشی
۸/۰۳	عدم هماهنگی لازم بین سازمان های ورزشی
۴/۰۳	عدم همکاری خانواده ها
۹/۲۶	عملکرد ضعیف سازمان های ورزشی در امر استعدادیابی
۷/۱۳	آگاهی نداشتن از محاسن استعدادیابی
۱۰/۰۵	نبود کمیته های تخصصی استعدادیابی در باشگاه ها
۹/۶۱	عدم تربیت افراد متخصص در امر استعدادیابی فوتبال
۹/۳۲	تخصیص منابع مالی محدود برای استعدادیابی توسط سازمان های مربوطه
۵/۴۵	نبود الگوهای جهان شمول استعدادیابی در جهان
۸/۷۶	نبود الگوی استعدادیابی فوتبال در ایران
۸/۳۷	مشخص نبودن ارگان هایی که وظیفه اصلی استعدادیابی فوتبال را در کشور بر عهده دارند

جدول ۷. آزمون فریدمن مربوط به مشکلات استعدادیابی

تعداد	سطح معناداری	درجه آزادی	ضریب آزمون فریدمن
۴۰	۰/۵	۱۵	۵/۷۷

بحث و نتیجه‌گیری

پیشینه پژوهش‌ها و بررسی ادبیات مربوط نشان می‌دهد که اگرچه در بسیاری از کشورها ضرورت وجود نظام استعدادیابی احساس می‌شود و از برنامه مشخص و نظام‌دار برای کشف، جذب و پرورش و رشد افراد مستعد استفاده می‌شود، هنوز روش متداول و جهان‌شمول استعدادیابی که مورد توافق در سطح جهان باشد در زمینه فوتبال وجود ندارد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در ایران نیز الگوی مشخصی برای استعدادیابی فوتبال وجود ندارد و وجود الگو برای استعدادیابی فوتبال لازم و ضروری است. برای تدوین و طراحی الگوی مناسب استعدادیابی فوتبال که یکی از الزامات رشد و ترقی فوتبال است، مسئولان فدراسیون فوتبال، وزارت ورزش و جوانان و وزارت آموزش و پرورش باید با تعامل کامل با دانشگاه‌ها، الگوی مناسب استعدادیابی فوتبال طراحی کنند که از موازی‌کاری‌های نهادهایی که در امر استعدادیابی فوتبال دخیل‌اند، ممانعت به عمل آورد، این الگوی استعدادیابی باید روند مشخصی داشته باشد و نقشه راه موفقیت فوتبال کشور را برای مسئولان فوتبال کشور مشخص کند.

عملکرد برتر بازیکنان فوتبال در سطوح حرفه‌ای تنها می‌تواند با کشف استعداد، رشد و توسعه توانایی‌های بالقوه بازیکنان در سنین پایه به تکامل برسد. در حقیقت کشف بازیکنان در فوتبال مرحله اول فرایند پرورش است، این فرایند با رشد مهارت‌های ذاتی و اکتسابی بازیکنان در آکادمی‌ها ادامه یافته و با حرفه‌ای شدن بازیکنان در باشگاه‌ها تکامل می‌یابد (۲۵). تحقیقات نشان داد که افراد برای رسیدن به اوج موفقیت و نخبه شدن به ۱۰ هزار ساعت تمرین و ۱۰ سال فرصت، نیاز دارند (۸). از آنجا که بازیکنان تقریباً به ۱۰ سال فرصت زمانی برای رسیدن به سطح نخبگی احتیاج دارند، باید در سنین پایین شناخته شوند و در روند پرورش استعدادها قرار گیرند.

استعدادیابی فرایندی بلندمدت است و به زمان نیاز دارد. بیشتر مدارس فوتبال در تهران مقطعی و کوتاه‌مدت‌اند. در این دوره کوتاه، انجام تست‌های مختلف و شناسایی و پرورش استعدادها عملاً غیرممکن است، زیرا استعدادیابی به زمان کافی نیاز دارد. در بیشتر مدارس فوتبال یک دوره آموزشی حدود هشت‌هفته‌ای در نظر گرفته می‌شود. با پایان یافتن این زمان اغلب مدارس فوتبال بسته می‌شوند

و فرایند شناسایی و پرورش استعدادها فراموش می‌شود، زیرا این فرایند در این زمان محدود امکان‌پذیر نیست (۱۸). نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که دامنه سنی هشت تا ده سال بهترین دامنه سنی برای استعدادیابی در فوتبال است. قراخلو (۱۳۸۶)، ده‌سالگی را بهترین سن برای استعدادیابی در فوتبال معرفی کرده است (۶). اگر بازیکنان با استعداد فوتبال در هشت تا ده سالگی شناخته شوند، تقریباً بعد از ده سال تمرین یعنی در بیست سالگی به اوج عملکرد خود می‌رسند. رسیدن به سطح نخبگی در این سن، سبب می‌شود که بازیکنان در سن کمتری به سطوح بالای عملکرد ورزشی خود برسند؛ عمر حرفه‌ای بازیکنان فوتبال افزایش پیدا کند و فرصت عرضه بازیکنان به صنعت فوتبال افزایش یابد که این عوامل موجب رشد و شکوفایی فوتبال کشور خواهند شد. لازمه شناسایی بازیکنان در سنین پایین داشتن مدارس فوتبال در سنین کم است، درحالی‌که این پژوهش نشان می‌دهد که مدرسه‌های فوتبال زیر ده سال اندکی در باشگاه‌های نمونه پژوهشی حاضر مشغول به فعالیت هستند، فدراسیون فوتبال با ملزم کردن باشگاه‌ها و هیأت‌های فوتبال به احداث مدارس فوتبال در سنین پایین می‌تواند در روند شناسایی بازیکنان مستعد فوتبال تأثیر مثبتی داشته باشد.

جارور (۱۹۸۲) اظهار می‌دارد که نظام انعطاف‌ناپذیر آموزش و پرورش در بیشتر کشورها نمی‌تواند استعدادهای بالقوه را حتی اگر شناسایی شوند، پرورش دهد، درحالی‌که دلیل موفقیت شوروی سابق در استعدادیابی این بوده که نظام آموزش و پرورش در زمینه استعدادیابی کاملاً هماهنگ عمل کرده است (۱۵). نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که آموزش و پرورش باید نقش اساسی در استعدادیابی فوتبال داشته باشد، که با نتایج تحقیق قراخلو (۱۳۸۶) همسوست (۹). با توجه به فرصتی که در اختیار آموزش و پرورش است و دانش‌آموزان را از هفت سالگی، و در طول نه ماه از سال در اختیار دارد، باید از این فرصت نهایت استفاده را کرد و با یک برنامه اصولی بازیکنان مستعد را شناسایی کرد و در مسیر پرورش استعداد قرار داد.

به‌منظور بازدهی مناسب و شناسایی مطلوب استعدادها باید از مربیان باتجربه و صلاحیت‌دار به‌منظور شناسایی و پرورش استعدادها استفاده شود (۷). نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که معلمان ورزش مهم‌ترین گروه برای استعدادیابی در فوتبال هستند و بسیاری از آنها با روش‌های علمی استعدادیابی فوتبال آشنایی ندارند، درحالی‌که بهترین روش برای استعدادیابی در فوتبال، روش علمی است. متأسفانه در کشور ما به تخصص مربیان ورزش توجهی نمی‌شود و در بسیاری از نقاط کشور معلمان ورزش حتی در زمینه تربیت بدنی نیز تخصص ندارند و نیروهای مازاد آموزش و پرورش

به صورت معلم ورزش به کار می‌روند. برای رشد و پیشرفت در فوتبال کشور، دانش‌آموزان باید در مدرسه زیر نظر معلمان ورزش اختصاصی فوتبال، که به رشته فوتبال آشنایی کامل دارند و دوره‌های مربیگری فوتبال را گذرانده‌اند، استعدادیابی و پرورش داده شوند. استفاده از مربیان ورزش با تخصص فوتبال در آموزش و پرورش، برگزاری کارگاه‌های آموزشی استعدادیابی و دوره‌های مربیگری فوتبال می‌تواند به مربیان و معلمان ورزش مدارس در امر استعدادیابی و پرورش استعدادیابی فوتبال کشور کمک شایانی کند. همچنین براساس نتایج این پژوهش فدراسیون فوتبال قانون حداقل مدرک مربیگری درجه A(AFC) برای مربیگری در لیگ پایه آسیاویژن وضع کند، این مسئله سبب می‌شود که مربیان برای شرکت در دوره‌های مربیگری و آشنایی با علم روز فوتبال و استعدادیابی ترغیب شوند و از طرف دیگر از آنجا که مربیان پایه وظیفه سنگین آموزش فوتبال را بر عهده دارند، با شرکت در این دوره‌ها در امر آموزش بازیکنان نیز می‌توانند موفق‌تر عمل کنند. استعدادیابی از وظایف مهم مربیان فوتبال است (۲۱). به نظر همتی و همکاران (۲۰۱۳) نیز مدارس و ادارات تربیت بدنی باید بهترین مربیان را از مربیان تربیت بدنی انتخاب کنند و مراکزی را برای یافتن و انتخاب استعدادها در رشته فوتبال به وجود آورند (۱۴).

استعدادیابی در ورزش قهرمانی کشور با وجود برخورداری از قوت‌ها و فرصتهایی همچون کثرت جمعیت جوان سرشار از استعداد در کشور، وجود استادان تربیت بدنی متخصص، وجود دانشکده‌های تربیت بدنی در کلیه مراکز استان‌ها و برخی شهرستان‌ها و وجود پایگاه‌های ویژه استعدادیابی و قهرمانی در ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها، با ضعف‌ها و تهدیدهایی مانند کمبود امکانات و تجهیزات مناسب برای استعدادیابی، سهم اندک باشگاه‌های ورزشی در امر استعدادیابی، فعال نبودن وزارت آموزش و پرورش در امر استعدادیابی مواجه است (۵). متغیرهای مختلفی چون تجهیزات و اماکن ورزشی، تعداد مربیان متخصص به عنوان عوامل مؤثر و تعیین‌کننده در مبحث توسعه ورزش قهرمانی و همگانی در زمینه ورزش و تربیت بدنی اهمیت دارد (۸). جهان‌دیده و همکاران (۱۳۹۱)، حمایت مالی، مربیگری و تأسیسات و تجهیزات را مهم‌ترین نیازهای استعدادیابی ورزشی کشور معرفی کرده‌اند (۴). مهم‌ترین مشکل از نظر نمونه پژوهشی حاضر در استعدادیابی فوتبال کمبود امکانات مالی و مادی است. در این زمینه نصراللهی و همکاران (۲۰۱۳)، می‌گویند کمبود امکانات و تجهیزات کافی یکی از مشکلات استعدادیابی است. بسیاری از مدارس حداقل امکانات و تجهیزات لازم برای آموزش را ندارند یا گاهی دیده می‌شود به سبب پرجمعیت بودن، برخی مدارس امکانات و تجهیزات لازم را ندارند و این

مسئله به محروم شدن دانش‌آموزان از شرکت در کلاس‌های آموزشی فوتبال منجر می‌شود و ممکن است به عدم انگیزش در یادگیرندگان فوتبال بینجامد (۱۸). باشگاه‌ها با تخصیص دادن قسمتی از بودجه سالانه خود به امر استعدادیابی در تیم‌های پایه و هزینه کردن برای تجهیز باشگاه به امکانات سخت‌افزاری نه تنها می‌توانند در زمینه حل مشکل استعدادیابی فوتبال گام اساسی بردارند، بلکه می‌توانند در درآمدت از محاسن اقتصادی سرمایه‌گذاری روی بازیکنان جوان بهره‌مند شوند و به اقتصاد باشگاه خود کمک کنند.

با تدوین قوانین و مقررات استعدادیابی در مدارس و برگزاری کارگاه‌های آموزشی استعدادیابی ورزشی برای معلمان می‌توان به افزایش دانش معلمان در این زمینه کمک شایانی کرد (۸). نبود کمیته‌های تخصصی استعدادیابی در باشگاه‌های فوتبال، دومین مشکل استعدادیابی فوتبال است. وظیفه این کمیته، شناسایی بازیکنان بااستعداد در سنین کم است، هرچند در ساختار سازمانی وزارت ورزش و جوانان و همچنین ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها پایگاهی با عنوان استعدادیابی وجود دارد، اما این کمیته تقریباً غیرفعال است. فعال بودن کمیته استعدادیابی در وزارت ورزش و جوانان، فدراسیون فوتبال، ادارات ورزش و جوانان، باشگاه‌ها و هیأت‌های فوتبال می‌تواند کمک شایانی به شناسایی استعدادها در فوتبال کند.

تحقیقات نشان می‌دهد که در ایران فرایند استعدادیابی ضعیف‌تر از بسیاری از کشورهای صاحب‌نام در عرصه ورزش قهرمانی انجام می‌گیرد. سومین مشکل بزرگ استعدادیابی فوتبال نداشتن برنامه اصولی برای استعدادیابی است. ورزش ایران نیازمند برنامه‌ای برای توسعه مقوله استعدادیابی و توسعه ورزش پایه در باشگاه‌های ورزشی است. این برنامه می‌تواند در وزارت ورزش و جوانان طرح، و توسط فدراسیون‌ها و باشگاه‌های ورزشی اجرا شود (۱).

به‌منظور بازدهی مناسب و شناسایی مطلوب استعدادها لازم است از مربیان باتجربه و صلاحیت‌دار به‌منظور شناسایی و پرورش استعدادها استفاده شود (۷). بسیاری از مربیان دوست دارند که ورزشکارانشان، به بهترین ورزشکار جهان تبدیل شوند (۶). این آرزو زمانی محقق می‌شود که مربیان خود به توانمندی‌های گوناگونی مجهز شوند (۱۹). بنابراین اگر می‌خواهیم فوتبال‌یست‌هایی در سطوح بالای بین‌المللی داشته باشیم، باید مربیان متخصص و به‌روز علم فوتبال را تربیت کنیم. از دیگر مشکلات استعدادیابی فوتبال کشور ما، آشنا نبودن مربیان با روش‌های استعدادیابی و عدم تربیت افراد متخصص در امر استعدادیابی فوتبال است که مسئولان ذی‌ربط با برگزار کردن دوره‌های آموزشی

استعدادیابی فوتبال می‌تواند مربیان را با روش‌های به‌روز استعدادیابی آشنا کند. در واقع هزینه کردن برای بازیکنان جوان، و آشنایی مربیان با علم روز فوتبال و روش‌های نوین و علمی استعدادیابی، یک سرمایه‌گذاری بلندمدت است. از دیدگاه مدیریتی در سطوح حرفه‌ای ورزش، شناسایی و پرورش ورزشکاران نخبه و بااستعداد امری بسیار مهم، ضروری و اساسی است. در ورزش فوتبال این موضوع با تصویب قانون بوسمن^۱ در سال ۱۹۹۵ میلادی نمود بیشتری یافت و باشگاه‌ها به‌منظور فائق آمدن بر هزینه‌های ناشی از دستمزد نجومی بازیکنان، در زمینه شناسایی و پرورش بازیکنان جوان به‌عنوان روش مؤثر اقتصادی سرمایه‌گذاری کرده‌اند (۲۵). موفقیت رشته‌های مختلف ورزشی و فدراسیون‌های مرتبط در گرو استفاده از یافته‌های جدید علمی تربیت بدنی و ورزش قهرمانی است. مربیان ورزش تلاش دارند تا شناسایی قهرمانان هر رشته به‌صورت تصادفی، علاقه شخصی و خانوادگی نباشد، بلکه با به‌کارگیری روش‌های علمی و از طریق تعیین اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف صورت گیرد، چراکه در این صورت علاوه بر صرفه‌جویی در وقت و هزینه، موفقیت بیشتری در رسیدن به اوج عملکرد ورزشی حاصل می‌شود (۲). از آنجا که استعدادیابی فرایندی است که از طریق آن افرادی که بیشترین امید برای موفقیت آنها در آینده وجود دارد، شناسایی می‌شوند، امید است که توجه به مشکلات استعدادیابی مدنظر مسئولان قرار گیرد و یافته‌های تحقیق حاضر و تحقیقات تکمیلی که در آینده انجام می‌گیرد بتواند مربیان و دست‌اندرکاران را از این مشکلات آگاه سازد تا آگاهانه‌تر در این زمینه اقدام شود و افتخارات و موفقیت‌های ورزشی بیشتر و بیشتری نصیب جامعه ورزش ما شود.

منابع و مأخذ

۱. الهی، علیرضا. (۱۳۹۱). "نقش باشگاه‌ها و بخش خصوصی در استعدادیابی ورزشی ایران". کتابچه دومین همایش ملی استعدادیابی ورزشی. صص ۳۲-۳۰.
۲. ایمانزاده، رضا. (۱۳۸۶). "اولویت‌بندی شاخص‌های استعدادیابی در تکواندو". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج. صص ۱۰۰-۱.
۳. تجاری، فرشاد. (۱۳۸۷). "بررسی وضع موجود و تدوین شاخص‌های استعدادیابی در رشته جودو". طرح پژوهشی پژوهشکده تربیت بدنی. ص ۱۸.

---

1. Bosman Rule

۴. جهان‌دیده، محمدعلی، حمیدی، مهرزاد، زر، عبدالصالح. (۱۳۹۱). "شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای استعداد‌های ورزشی از دیدگاه ورزشکاران لیگ حرفه‌ای شیراز". کتابچه دومین همایش استعدادیابی ورزشی، صص ۹۱-۹۰.
۵. حسینی، سید شاهو. حمیدی، مهرزاد. قربانیان رجیبی، آسیه. سجادی، سید نصرالله. (۱۳۹۲). "بررسی و شناسایی عوامل استراتژیک (نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید) استعدادیابی در ورزش قهرمانی جمهوری اسلامی ایران". نشریه مدیریت ورزشی، شماره ۱۷، صص ۵۴-۲۹.
۶. ذوالاکتاف، وحید. فخرپور، رقیه. صفوی همای، شیلا. (۱۳۸۴). "روایی سنجی آزمون هشت‌گانه برای استعدادیابی عمومی ورزشی". فصلنامه المپیک، سال سیزدهم، شماره ۲، صص ۴۸-۳۳.
۷. عزیزی، بیستون. نصراللهی، احمد. کریمی، علی. محمدی، رزگار. (۱۳۹۱). "بررسی موانع استعدادیابی در مدارس شهر تهران از دیدگاه کارشناسان". کتابچه دومین همایش ملی استعدادیابی ورزشی. صص ۴۰-۳۸.
۸. غفوری، فرزاد. (۱۳۸۲). "مطالعه و بررسی نگرش متخصصان تربیت بدنی به نقش رسانه‌های جمعی در گرایش مردم به ورزش قهرمانی و همگانی". نشریه حرکت، شماره ۱۶، صص ۷۸-۵۷.
۹. قراخلو، رضا. افضل پور، اسماعیل. (۱۳۸۶). "بررسی وضع موجود و تدوین شاخص‌های استعدادیابی در رشته فوتبال". تهران، طرح تحقیقاتی، پژوهشکده تربیت بدنی. ص ۱۲.
۱۰. گیرو، بیژانتس. کونار، گریش. (۱۳۸۰). "فوتبال، تمرین، تکنیک، تاکتیک". ترجمه جلالی فراهانی، مجید. چاپ دوم، تهران، انتشارات خوشبین، صص ۴۲۰-۱.
۱۱. وروانی فراهانی، معصومه. (۱۳۸۶). "روزنامه ایران". شماره ۳۷۵۰، ص ۱۹ (ورزشی).
۱۲. هادوی، فریده. (۱۳۸۷). "تحلیل منتخبی از روش‌های استعدادیابی بر دوهای سرعتی و استقامتی در پسران جوان و ارائه الگو". رساله دکتری، دانشگاه تربیت معلم تهران. صص ۱۲۰-۱.
13. Helsen W,F (2000). "The role of talent. Physical precocity and practice in the development of soccer expertise". Journal sport science, 18:727 – 736.
14. Hemati Jamshid, Eslami Sedighe, Najafi Mahtab (2013). "The Study of Exisisting Program and Design Talent Identificatin Suggestions in Soccers in Khuzestan". International journal of sport studies.Vol., 3(3),246-252.

15. Jarver, J.(1982). "Do We Need Talent Identification". *Modern Athlete and Coch*, 20(1), Jan 1992, 7-8.
16. Joch, W. (1990). "Problems of the training of young athletes talent promotion". Beeker H.(Ed). *Sport in kindssumposiom*. Budapest (P.P 19-24, 9 – 89).
17. Kate Vrljic& Clifford J. Mallett (2008). "Coaching knowledge in identifying football talent". *International Journal of Coaching Science* , 2 1: 63-81.
18. Nasrollahi ahmad, Azizi Bisotoon, Fatehi Bayan (2013). "Barriers of Talent in Football Schools". *International journal of sport studies*.Vol., 3(8),880-885.
19. Oberstein, S.(2009). "Steps to successful coaching". *American society for Training and development*. ASTD Press, pp: 41- 63.
20. Regnier, G. Salmela, J.H. Russell S.J. (1993). "Talent detection and development in sport. *Handbook of research on sport psychology*". New York: Macmillan, PP: 190- 313.
21. Saether, Sting Arve (2014). "Identification of Talent in Soccer- What Do Coaches Look For". WWW.idrottforum.Org/Saether 140319,(ISSN 1652- 7224), 03-19.
22. Tahl, R. (2001). "Identification. / talent/identification". WWW.Osysa.com Talent. P.18.
23. Vaeyens RM, Malina M, Janssens B, Van Renterghem J, Bourgois J, Vrijens RM Philippaerts (2006). "A Multidisciplinary Selection Model for Youth Soccer: the Ghent Youth Soccer Project". *Sports Med*, 40(11): 928–934.
24. Vrljic, K. and Mallett, C. J. (2008). "Coaching Knowledge in Identifying Football Tallent". *International Journal of Coaching Science*, 21:63-81.
25. Williams AM. Reilly, T.(2000). "Talent identification and development in soccer". *journal of sport sciences*. 15.634 – 650.